

УДК 123

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-21-28>

Юрій Махно

ORCID: 0009-0005-2263-0497

ВІЧЕВІ АКЦІЇ ЯК ПРОЯВ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ (1923–1939 РР.)

У статті розглядається феномен вічевих акцій як прояв безпосередньої демократії у політичному та громадянському житті українського населення західноукраїнських земель у 1923–1939 рр. Проаналізовано історичні умови, у яких українці були позбавлені власної державності та перебували під владою Польщі, Румунії та Чехословаччини. Показано, що вічеві акції стали важливим інструментом самоорганізації населення, засобом політичної мобілізації, формою протесту проти національного гноблення і способом вираження загальнонародної волі. Особливу увагу приділено ролі політичних партій (УРП, УНДО), реакції польської влади (зокрема, «пацифікації» 1930 р.), а також участі населення у вічах, присвячених Голодомору 1932–1933 рр. Наголошено, що віча виконували не лише політичну, а й виховну функцію, формуючи національну свідомість та утверджуючи демократичні традиції.

Ключові слова: віче, безпосередня демократія, Західна Україна, політична діяльність, громадянська активність, УНДО, пацифікація, Голодомор.

Вступ. Після поразки українських визвольних змагань 1917–1921 рр. і включення західноукраїнських земель до складу сусідніх держав українське суспільно-політичне життя в регіоні опинилося в нових умовах. Рішенням Ради послів Антанти у березні 1923 р. територія Східної Галичини офіційно була визнана частиною Польщі [5, с. 228]. Ще раніше за Ризьким мирним договором 1921 р. Польща отримала Західну Волинь та інші землі Наддніпрянщини. Північна Буковина в 1918 р. перейшла під владу Румунії, а Закарпаття (Підкарпатська Русь) за рішеннями Паризької мирної конференції 1919–1920 рр. було приєднане до новоствореної Чехословаччини [5, с. 229]. Таким чином, упродовж міжвоєнного періоду українці цих регіонів не мали власної державності та мусили виборювати свої права в межах чужих державних систем. У кожній із країн становище українського населення мало свої особливості, однак загалом характеризувалося утисками та обмеженнями національного життя. Польська влада зобов'язувалася надати українцям автономні права в Галичині та Волині, але ці обіцянки фактично не були виконані. Натомість запроваджувалася політика колонізації «осадництва» – масового заселення польських військових ветеранів та осадників на українські землі, що лише загострило міжнаціональні стосунки. У Румунії режим був ще суворішим: із 1918 по 1928 р. на приєднаних українських територіях (Буковина, Бессарабія) діяв воєнний стан, було заборонено будь-яку легальну політичну діяльність українців. Лише після 1928 р. з установленням у Румунії відносно ліберальнішого правління українці Буковини дістали можливість створювати власні культурні та політичні організації. У Чехословаччині, навпаки, умови для українського розвитку були найдемократичнішими: у складі цієї парламентської республіки Закарпаття користувалося всіма громадянськими свободами, багатопартійністю і парламентаризмом. Після надання автономії краю в 1938 р. під назвою Карпатська Україна там діяв свій уряд, обрано представницький Сойм, активізувалися культурне життя і політична самоорганізація населення. Проте вже у березні 1939 р. Карпатська Україна була окупована хортистською Угорщиною, що призвело до згорання демократії та репресій.

© Ю. Махно, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

За таких обставин українська спільнота Західної України була змушена шукати альтернативні шляхи представництва своїх інтересів і захисту прав. В умовах коли доступ до влади обмежувався і домінували політики панівних націй, особливого значення набули прояви безпосередньої демократії – прямої участі громадян у публічному житті поза офіційними інституціями. Найпоширенішою формою такої демократії стали народні віча – масові збори громади для обговорення суспільно-політичних чи економічних питань та ухвалення колективних рішень. Ця традиція масових народних зібрань сформувалася ще наприкінці XIX ст. Перше велике всенародне віче галицьких українців відбулося у Львові 30 (18) листопада 1880 р. за ініціативи Володимира Барвінського. На початку XX ст. віча стали важливим елементом національного руху: за їх допомогою українські партії мобілізували селян та міщан у боротьбі за реформу виборчої системи. Зокрема, у 1905–1906 рр. у містах Галичини і Буковини відбулися багатотисячні віча з вимогою запровадити загальне виборче право, що зрештою сприяло демократизації виборів до австрійського парламенту. Ці події утвердили віру в ефективність масових виступів. Михайло Грушевський називав народні віча «живим голосом народу» і доказом його зрілості до самоврядування. А Іван Франко ще у 1893 р. відзначав, що масові віча – це «своєрідна селянська гімназія, де шліфується думка... вічеві рішення є справді виразом волі і потреб усього народу. При допомозі віч розвивається народна свідомість і це єдиний спосіб його організування» [1, с. 567]. Отже, на західноукраїнських землях склалася традиція використовувати збори громади як дієвий механізм прямої демократії, що доповнював недостатню представничу демократію.

У міжвоєнний період 1920–1930 рр. практику народних віч успішно перейняли українські політичні партії та громадські організації. Вони розглядали вічеві акції як ефективний засіб довести до широких мас свою позицію і залучити їх до боротьби за національні права. Уже в перші роки після встановлення польської влади в Галичині активністю відзначилася Українська радикальна партія (УРП). Ця партія, що мала гаслом «не селянин для інтелігенції, а інтелігенція для селян», традиційно опиралася на селянство та пропагувала соціальні й національні вимоги. За звітами польської адміністрації, саме радикали були найбільш діяльними серед українських партій у селах Львівського повіту в середині 1920-х років. Зокрема, 7 липня 1924 р. УРП скликала велике селянське віче в селі Гаї біля Львова за участі делегата Головної управи партії. На цьому зібранні обговорювалися актуальні політичні питання, насамперед вимога проведення аграрної реформи – передання поміщицьких земель у власність селян без викупу [2, с. 425]. Резолюції віч адресувалися як польській владі, так і українським політичним проводам, ставлячи перед ними завдання домагатися соціальної справедливості на селі. Радикальна преса («Громадський голос» та ін.) висвітлювала ці віча, підносячи політичну свідомість населення. Саме через такі зібрання, за висловом Франка, «виробляється спільна думка й організується народ».

Надалі естафету масових віч перебрало Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО) – найвпливовіша українська партія Галичини у міжвоєнний час. Створене 1925 р., УНДО декларувало курс на легальну політичну боротьбу за права українців у Польщі парламентськими методами. Водночас лідери УНДО широко застосовували позапарламентські форми роботи з населенням, зокрема народні збори. Партійна газета «Діло» і тижневик «Свобода» регулярно повідомляли про вічеву активність у різних повітах. Так, у 1926–1927 рр. повітові осередки УНДО організували десятки зібрань у селах Львівщини. Зокрема, у травні 1927 р. перед виборами до органів самоврядування було проведено низку передвиборчих віч у селах Новий Яричів, Щирець та ін. На цих зібраннях промовці від УНДО роз'яснювали селянам виборчу програму, вимагали припинення колонізації українських земель осадниками, розширення українського шкільництва, забезпечення рівноправності українців у державних установах тощо [2, с. 428]. Ухвалені резолюції надсилали

до польської адміністрації й одночасно публікували в пресі, аби привернути увагу міжнародної спільноти. Подібну тактику масових віч використовували також інші українські партії: Українська соціал-радикальна партія (колишня УРП), Українська соціал-демократична партія та ін. Це сприяло піднесенню громадянської активності. За спогадами сучасників, багато сільських мешканців уперше усвідомили себе частиною великого національного руху саме під час участі у велелюдних вічах, де лунали палкі промови про права українського народу.

Зростання масового національного руху через віча викликало занепокоєння польського уряду. Польська влада, побоюючись утрати контролю над «східними кресами», дедалі пильніше стежила за будь-якими проявами української активності. Апогеєм протидії став так званий акт «умиротворення», або пацифікація, що був проведений восени 1930 р. в Галичині. Офіційним приводом для неї стали акції саботажу, влаштовані того року підпіллям ОУН (підпали польських маєтків, псування майна та колій тощо). За наказом голови польської держави Юзефа Пілсудського 16 вересня 1930 р. розпочалися широкомасштабні каральні акції поліції й армії проти українського населення Галичини. Протягом вересня-листопада 1930 р. репресії охопили близько 450 сіл Східної Галичини. Польські загони здійснювали масові обшуки, побиття селян, нищення українських установ – читальних «Просвіти», кооперативів, шкіл, церковних осередків. Солдати нищили майно селян: руйнували домівки, псували запаси продовольства зокрема виливали молоко, розсипали зерно, забруднювали продукти гасом. Було осквернено чимало національних символів, закрито українські організації «Пласт», «Сокіл» тощо, ліквідовано майже всі українські школи. На кінець 1930 р. у Галичині залишилося лише чотири державні школи з українською мовою навчання [4]. Фактично пацифікація мала характер відвертого етнополітичного терору проти українців. Така жорстока акція тимчасово деморалізувала населення та обмежила публічну активність, зокрема у багатьох місцевостях стало неможливо проводити віча через заборони і страх репресій. Утім, пацифікація не знищила українського руху. Навпаки, повідомлення про ці події отримали міжнародний резонанс: українські політики підготували низку скарг до Ліги Націй, українська діаспора у США, Канаді, Великій Британії організувала протести, у світовій пресі з'явилися сотні статей про переслідування українців у Польщі. Під тиском міжнародної громадськості у січні 1931 р. було скликано комісію Ліги Націй для розслідування цих випадків. Хоча вона не дала належної оцінки польським діям, поклавши частину провини на українських націоналістів, сам факт розголосу мав значення. Українські політичні партії, зокрема УНДО, використали пацифікацію як аргумент у своїх протестних кампаніях. На партійних зборах і вічах у 1931–1932 рр. неодноразово засуджували насильства 1930 р. та вимагали відшкодувань постраждалим громадам.

Результати та обговорення. Таким чином, незважаючи на тимчасовий спад активності після пацифікації, вічевий рух не припинився. Поступово українські партії відновили публічні акції, хоча й під наглядом поліції. У середині 1930-х років тактика УНДО дещо змінилася: після смерті Пілсудського керівництво партії взяло курс на «нормалізацію» відносин із польською владою, сподіваючись шляхом компромісів домогтися полегшення для українського життя. Гасла найрадикальніших протестів були зняті, проте віча скликалися тепер переважно на підтримку поміркованих вимог. Приміром, у квітні 1936 р. у містечку Новий Яричів відбулося велике зібрання, скликане УНДО, яке ухвалило резолюцію із закликом до українців масово вступати до лав цієї партії і згуртовуватися у селах для відстоювання своїх інтересів. Такі віча мали на меті консолідувати громаду навколо легальної української політичної сили. Водночас вони демонстрували польській адміністрації, що українці готові діяти цивілізовано і лояльно, але організовано заради збереження національної ідентичності. На Волині, де польська політика була м'якшою (так званий «волинський експеримент» воєводи Генрика Юзевського), українським діячам у 1920-х роках дозволялося створювати культурні товариства і навіть запроваджувалося навчання українською мовою в школах. Однак політичні збори там

також обмежувалися, особливо якщо вони могли підбурити населення проти режиму. Польська влада усвідомлювала мобілізаційний потенціал будь-яких масових акцій, тому прагнула контролювати чи роз'єднувати український рух. Зокрема, між Галичиною та Волиню існував так званий «сокальський кордон» – адміністративна перепона, що забороняла діяльність галицьких українських організацій наприклад товариства «Просвіта» чи греко-католицької церкви на Волині. Попри такі штучні поділи й у волинських містах українці вдавалися до зібрань та маніфестацій – скажімо, під час відзначення ювілеїв Тараса Шевченка чи пам'ятних дат УНР, що збирало тисячі людей. Це підносило почуття єдності західноукраїнських земель.

На відміну від поміркованих партій українські націоналісти з ОУН негативно ставилися до легальних вічевих акцій, вважаючи їх недостатньо дієвими. ОУН, утворена 1929 р., діяла підпільно і робила ставку на радикальні методи: саботаж, бойкот, терористичні акти. Тому члени ОУН зазвичай не брали участі у партійних вічах, а натомість проводили таємну пропаганду і готували збройні виступи. Показово, що під час Голодомору 1932–1933 рр., коли західні українці масово організували легальні віча протесту, ОУН не приєдналася до цих заходів. Натомість оунівці здійснили гучну акцію прямої дії: 21 жовтня 1933 р. у Львові член ОУН Микола Лемик учинив атентат, убив високопоставленого працівника радянського консульства О. Майлова, протестуючи проти геноциду в УСРР. Цей сміливий крок хоча і не був актом масової демократії, символізував крайню форму протесту, до якої вдавалися націоналісти, вважаючи народні віча та петиції недостатніми. Багато галичан тоді схвалили атентат Лемика як закономірну відповідь на злочини більшовиків, проте основний тягар боротьби за поінформування світу про Голодомор узяло на себе все ж таки ширше громадянство та церкви саме через масові, хоча і мирні акції.

Реакція західноукраїнського суспільства на Голодомор 1932–1933 рр. заслуговує на окрему увагу як приклад того, як народні віча виходили на рівень загальнонаціональної солідарності. Вісті про страшний голод, спричинений сталінським режимом у Радянській Україні, шокували населення Галичини, Волині, Буковини і Закарпаття. Українці цих земель відчували моральний обов'язок відгукнутися на трагедію своїх братів за Збручем. Попри цензурні перепони вже з початку 1933 р. українська преса на Заході (львівські газети «Діло», «Новий час», чернівецький «Час» тощо) почала публікувати перші відомості про голод на Наддніпрянщині. У відповідь українські громадські діячі організували мережу комітетів допомоги. Перші масові акції протесту проти Голодомору відбулися в серпні 1933 р. на Буковині, тоді під румунською владою. 7 серпня 1933 р. в Чернівцях було створено Український громадський комітет допомоги Україні, до якого увійшли українські послы румунського парламенту В. Залозецький, Ю. Сербинюк та інші діячі. Румунська адміністрація намагалася перешкодити протестним зібранням: місцевий префект напередодні заборонив проведення маніфестацій, жандармерія 28 серпня 1933 р. перекрила дороги до Чернівців. Попри це у місті відбулася багатотисячна панахида за жертв голоду, на якій були присутні до 5 тис осіб. Водночас по всій Галичині й Волині у серпні-жовтні 1933 р. прокотилася хвиля стихійних мітингів, молебнів і народних віч на підтримку голодуючих [5, с. 232]. Лише у Львівському воєводстві восени 1933 р. відбулося 38 акцій протесту, організованих українськими партіями та громадами. Протестувальники одностайно засуджували більшовицький режим як винуватця штучного голоду. Основними формами цих заходів були колективні звернення, відоzwi, ухвалення резолюцій, ширення правдивої інформації про Голодомор, а також траурні богослужіння і власне народні віча. Українська греко-католицька церква активно підтримала громадянський протест: з ініціативи митрополита Андрея Шептицького 28 жовтня 1933 р. було оголошено в Галичині днем жалоби і молитви за загиблими від голоду. Єпископат УГКЦ видав відоzwу «Україна в передсмертних судорогах», яку зачитали в усіх церквах і яка закликала вірних допомагати братам-українцям у Радянському Союзі. На заклик церкви відгукнулися 35 українських партій та організацій Галичини, утворивши Український громадський комітет

рятунку України для координації заходів допомоги. 29 жовтня 1933 р. в Західній Україні було проведено День жалоби і протесту, який набув міжнародного резонансу. У багатьох містах відбулися жалобні віча та маніфестації, ухвалено резолюції з вимогою до світової спільноти засудити дії СРСР. Звернення до Ліги Націй з осудом голоду скерували не лише українські, а й десятки міжнародних організацій (у тому числі невеликі країни Європи) [3]. Хоча тодішнє керівництво Ліги Націй фактично проігнорувало ці звернення, посилаючись цинічно на те, що УРСР не є членом Ліги, а сам український народ «не висловив своєї волі», значення цих акцій було велике. Західні українці, використовуючи механізми прямої демократії, на весь світ заявили про свою солідарність із жертвами трагедії. Це сприяло консолідації власне українського суспільства: люди відчували себе єдиною нацією по обидва боки кордону і водночас – частиною світової спільноти, що виборює гуманістичні ідеали.

Наприкінці 1930-х років геополітичні зміни знову актуалізували вічеві форми народної волі. Після Мюнхенської угоди 1938 р. Закарпаття отримало автономію у складі Чехо-Словаччини під назвою Карпатська Україна. Новий уряд автономії (очолюваний Августином Волошином) спирався на широку підтримку населення, що яскраво виявилось під час виборів до місцевого Сойму в лютому 1939-го, тоді проурядове Українське національне об'єднання отримало понад 92% голосів і здобуло переконливу перемогу. Підготовка до цих виборів також супроводжувалася численними масовими вічами і зборами, на яких мешканці міст і сіл Карпатської України висловлювали прагнення до державної самостійності. Значною подією став II крайовий з'їзд (віче) Карпатської Січі у Хусті 19 лютого 1939 р., що зібрав кілька тисяч січовиків та представників народу, на ньому був присутній навіть представник Галичини генерал Віктор Курманович. Цей з'їзд засвідчив єдність народу навколо ідеї незалежності. Кульмінацією став день 15 березня 1939 р., коли Сойм Карпатської України урочисто проголосив незалежність краю. Хоча вже наступного дня угорські війська розпочали окупацію Закарпаття, кількадеennisний збройний опір Карпатської Січі та масова мобілізація добровольців із числа місцевого населення продемонстрували перед усім світом незламну волю українців до самовизначення. Події 1938–1939 рр. привернули увагу міжнародної преси, тільки у британських газетах наприкінці 1938 р. було близько тисячі публікацій про Україну в Закарпатті. Таким чином, народні віча та масові акції на західноукраїнських землях напередодні Другої світової війни виконали ще одну важливу місію: заявили українське питання на весь голос у міжнародній дипломатії та інформаційному просторі [5, с. 234].

Висновки. Дослідження показує, що у 1923–1939 рр. вічеві акції були однією з ключових форм безпосередньої демократії для українців Західної України. В умовах чужоземного панування та обмеження прав вони стали для народу важливим механізмом самоорганізації та артикуляції своїх прагнень. Віча давали змогу безпосередньо, оминаючи цензуровані парламентські майданчики, донести позицію громад до влади та міжнародної спільноти. Участь широких мас у цих зборах мобілізувала їх до національно-визвольної боротьби, зміцнювала усвідомлення єдності та формувала політичну культуру. Хоча репресивні режими (польський, румунський, угорський) намагалися згорнути вічеву активність, застосовуючи заборони та силу, практика народних віч не зникла. Попри пацифікації, воєнні стани і поліцейський нагляд українці знаходили способи збиратися і висловлювати свою волю – через збори у храмах, траурні заходи, напівлегальні зібрання під прикриттям культурних подій тощо. Це засвідчує глибоке вкорінення демократичних традицій у свідомості народу. Віча виконували не лише прагматичну політичну роль ухвалення петицій, резолюцій, делегування представників, а й виховну функцію. Кожне сільське віче ставало «школою демократії»: люди вчилися публічно дискутувати, формувати спільну думку і колективно приймати рішення. Участь у вічевих акціях зміцнювала національну солідарність: і галичани, і волиняни, і буковинці відчували себе частиною одного українського народу, що бореться за свої права. Особливо яскраво це проявилось під час акцій

1933 р., коли всі західні області – від Львова до Чернівців – єдиним фронтом стали на захист братів, що гинули від голоду на Сході.

Отже, народні віча у міжвоєнний час були феноменом, який поєднав політичний протест, національне виховання і суспільну єдність. Цей досвід масової демократії став важливим складником політичної культури українців Західної України і відіграв певну роль у збереженні національної ідентичності в умовах бездержавності. Він також підготував ґрунт для повоєнних демократичних прагнень регіону. Історія вічевих акцій міжвоєнного періоду засвідчує, що навіть за найбільш несприятливих обставин народ, згуртований спільною ідеєю, здатен безпосередньо впливати на хід історії, реалізуючи своє невід’ємне право на самовисловлення і самоврядування.

Література:

1. Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій та ін. Київ : Наукова думка, 2003. Т. 1. С. 567–568.
2. Калиняк Л. Львівська повітова організація Українського національно-демократичного об’єднання. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2017. Спецвипуск. С. 421–432.
3. Левик Б. Голодомор – геноцид 1932–1933 років в Україні. Галицький вимір. *Новини Національного університету «Львівська політехніка»*. URL: <https://lpnu.ua/news/holodomor-henotsyd-1932-1933-rokiv-v-ukraini-halytskyi-vymir> (дата звернення: 24.08.2025).
4. Пацифікація у Галичині (1930 року). *Історія України в датах та подіях*. URL: <https://portalhistoryua.com/event/pacyfikacziya-u-galychyni/> (дата звернення: 24.08.2025).
5. Пометун О.І. Національне піднесення в західноукраїнських землях на початку XX ст. *Історія України* : підручник. Київ : Освіта, 2017. С. 228–234.

References:

1. Smolii, V.A. (Ed.). (2003). *Entsyklopediia istorii Ukrainy: u 10 t., T. 1: A–V* [Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 vols., Vol. 1: A–V]. Kyiv: *Naukova dumka*, pp. 567–568. [in Ukrainian].
2. Kalyniak, L. (2017). Lvivska povitova orhanizatsiia Ukrainskoho natsionalno-demokratychnoho obiednannia [Lviv District Organization of the Ukrainian National Democratic Association]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia istorychna*, Special issue, 421–432. [in Ukrainian].
3. Levyk, B. (n.d.). Holodomor – henotsyd 1932–1933 rokiv v Ukraini. Halytskyi vymir [Holodomor – Genocide of 1932–1933 in Ukraine. Galician Dimension]. *Novyny Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha”*: website. August 24, 2025, Retrieved from <https://lpnu.ua/news/holodomor-henotsyd-1932-1933-rokiv-v-ukraini-halytskyi-vymir> [in Ukrainian].
4. Pacyfikatsiia u Halychyni (1930 roku) [Pacification in Galicia (1930)]. (n.d.). *Istoriia Ukrainy v datakh ta podiiakh*: website. August 24, 2025, Retrieved from <https://portalhistoryua.com/event/pacyfikacziya-u-galychyni/> [in Ukrainian].
5. Pometun, O.I. (2017). Natsionalne pidnesennia v zakhidnoukrainskykh zemliakh na pochatku XX st. [National Uplift in the Western Ukrainian Lands at the Beginning of the 20th Century]. In *Istoriia Ukrainy: pidruchnyk dlia 9 kl. zahalnoosvitnikh navch. zakl.* (pp. 228–234). Kyiv: *Osvita*. [in Ukrainian].

Yurii Makhno. Mass Popular Assemblies as a Form of Direct Democracy of the Ukrainian Population in the Western Ukrainian Lands (1923–1939)

The article examines the phenomenon of popular viche assemblies as a manifestation of direct democracy in the political and civic life of Ukrainians in the Western Ukrainian lands during 1923–1939. It analyzes the historical circumstances in which Ukrainians, having lost their own statehood after World War I, lived under foreign rule specifically Poland, Romania, and initially Hungary and later Czechoslovakia. In the context of these regimes' limited Ukrainian representation in government and policies of national oppression, forms of direct democracy, particularly mass viche gatherings, assumed special significance. The research finds that viche assemblies became an important instrument of grassroots self-organization and political

mobilization, a mode of protest against national discrimination, and a means of collectively expressing the popular will. Drawing on a range of sources, the article highlights the role of Ukrainian political parties such as the Ukrainian Radical Party (URP) and the Ukrainian National Democratic Alliance (UNDO) in initiating and organizing viche meetings, and examines the response of the occupying authorities (notably the Polish government's 1930 «pacification» campaign in Galicia). Special attention is paid to the mass viche of 1932–1933 convened in Western Ukraine in solidarity with the victims of the Holodomor famine in Soviet Ukraine, including protest resolutions addressed to the League of Nations. The article underlines that these popular assemblies served not only political purposes but also educational and consolidating functions, fostering national consciousness and upholding democratic traditions in the socio-political life of Western Ukraine. These assemblies not only gave voice to local communities but also laid the groundwork for a broader civic culture rooted in national consciousness and solidarity. Their legacy demonstrates that direct democratic practices were central to the survival and evolution of Ukrainian political identity under foreign rule.

Key words: *viche, direct democracy, Western Ukraine, political activity, civic activism, UNDO, pacification, Holodomor.*

Відомості про автора:

Махно Юрій – аспірант третього року навчання кафедри політичних наук факультету історії, політології та міжнародних відносин, Карпатський національний університет ім. В. Стефаника.

Надійшла 10.08.2025

Прийнята 04.08.2025

Опублікована 30.10.2025